

Kultur

Klar for sangfinale

INGRID VETLESEN (25) er blant de fem sangtalentene som er klare for den nasjonale finalen i Dronning Sonjas Internasjonale Musikkonkurranse. Den foregår i Bergen 26. april. Vetlesen hadde en av hovedrollene i Figaros bryllup i Bjergsted i fjor da hun var student ved Institutt for musikk og dans, UiS. Nå studerer hun sang i København.

■ **RETTELSE:** I gårsdagens avis trykket vi saken «Studenter danner litteraturforening». Artikkelen viste til konkrete litteraturarrangementer i Folken – hvorav det ene ble avvirket i forrige uke, torsdag 22. mars. Henvisningen til dette arrangementet skulle vært redigert bort. Vi beklager.

Leder: Kjetil Wold. Tlf 05150 Epost: kultur@aftenbladet.no.

Poteter til alt, også kunsten

Vi vet at poteten er svært anvendelig. Men den svenske kunstneren Åsa Sonjasdotter overrasker likevel. Hun ser kunsten fra et potetperspektiv. Og deler ut poteter til besøkende på utstillingene sine.

Eli Næsheim tekst
Grethe Nygaard foto

HAUGESUND: Åsa Sonjasdotter poteter er kunst og politikk. Som den danske kunstgruppen Superflex aktiviteter. De hjelper blant annet afrikanere til å få lagt inn biogass til matlaging. Og stiller ut prosjektet i kunstmuseer etterpå

Selv i en forsamling med mange kunstnere, fikk både Åsa Sonjasdotter og Bjørnstjerne Christiansen fra gruppen Superflex spørsmål om hvor kunsten er i det hele. Og begge hadde møtt slike innvendinger før.

– Kunsten er hvordan jeg snakker om dette, sier Sonjasdotter, som har brukt poteten som kunstobjekt de siste to årene. Og har hatt utstillinger om emnet i Nederland, Ungarn, Tyskland, Danmark og Sverige.

Til høsten stiller hun med nye potetsorter, utviklet av henne, på utstillinger i Wien og Stockholm.

Bjørnstjerne Christensen fra Superflex sier dette er en kunstgruppe fordi medlemmene lager modeller og lanserer ideer. Og er kunstnerne.

Den svenske og danske kunstneren innledet på et symposium Haugesund Dynamo arrangerte over temaet energi. Her var kunstnere og fagfolk på energi samlet for å lære av hverandre.

KULTURHISTORIE: Det begynte med at Åsa Sonjasdotter dyrket illegale poteter på øya Ven mellom Sverige og Danmark. Potetene var gamle skandinaviske sorter, ikke registrert av EU. Dermed kan de ikke brukes kommersielt, og eksisterer heller ikke, offisielt.

Det er bakgrunnen til at Åsa Sonjasdotter deler ut gratis poteter på sine utstillinger. Og at hun nå vet at poteter ikke bare er fylt med energi, men er et eksempel på makt, økonomi, politikk og kulturhistorie.

I Peru er det dyrket poteter i 7.000 år. På 4.000 meter over havet i Andesfjellene finnes det en rekke ulike, svært næringsrike, sorter. Bøndene dyrker nok til eget bruk, og for å byttehandle frukt og grønnsaker fra lavlandet.

– Nå kommer de fleste potetene fra Kina og India. De brukes i fastfoodindustrien, forteller Sonjasdotter.

Åsa Sonjasdotter egne poteter er beregnet til kunstutstillinger, og utviklet med tanke på

I HAUGESUND: Åsa Sonjasdotter har utstillinger over hele Europa med poteter som hovedingrediens. Her i Haugesund Billedgalleri hvor også beskrivelsene av de 28 kunstprosjektene var lagt fram.

KUNST: Poteter er energi, mat og kunst på samme tid. Ukjente sorter med ukjente former og farger stilles ut – og det dyrkes poteter på utstilling.

DYNAMO HAUGESUND KUNSTPROSJEKT

NÅR: Gjennomføres i Haugesund i år og i 2008. Temaet er energi.

HVORDAN: Skoleelever er alt i gang med sine bidrag, 28 forslag til prosjekt er levert av kunstnere, og kunstgruppen Superflex skal være hovedkunstner.

HVA: Dynamo Haugesund er en del av Stavanger 2008. Åshild Grana er kunstnerisk leder. Adresse er www.dynamo-haugesund.net

former, farger og god smak. Og skal ikke være så glatte som de McDonalds bruker.

Hvis Sonjasdotter får råd, kommer hun til å forsøke å få registrert sin egen potetsort hos EU. Det kan skape inntekter til flere potetutstillinger. Nå får hun betalt av kunstgalleriene for å utvikle potetkonseptene hun stiller ut. Som en annen teaterforestilling.

ENERGI: Superflex består av tre kunstnere som har samarbeidet i 14 år. Deres prosjekter er spredt over hele verden, men gruppen er dansk.

Utgangspunktet for Superflex sine prosjekter er at alle mennesker er mulige entreprenører. Kunstnerne stiller med ideen. Kanskje de er med på første utgave som motivatorer, men fagfolk som ingeniører er ofte også nødvendige.

Superflex stopper ved prototypen, de er kunstnere og ikke ute etter å tjene penger. Skjønt, markedet ser sjelden muligheter i deres forslag. Ingen investorer ser vil overta deres biologiske gassprosjekt beregnet på det afrikanske markedet, for eksempel. De tror ikke det er mulig å tjene penger på afrikanske småbønder.

Neste år skal Superflex ha et eget prosjekt i Haugesund. Den prosessen har ikke begynt ennå.

Les mer på www.potatoperspective.org og www.superflex.net eli.naesheim@aftenbladet.no

13 filmer fra

Piraya Film i Stavanger/
Bergen leverer hele
13 filmer i vår. En av dem har
kinopremiere fredag.

Dan Tagesen tekst
Jan Tore Glenjen foto

KINO: – Vi slipper 13 filmer dette halvåret. Seks dokumentarer, seks kortfilmer og en helafrens musikal på koreansk, sier produsent Bjarte Mørner Tveit i Piraya Film, som holder til på Tou Scene i Stavanger. Filmselskapet har også en avdeling i Bergen.

Men akkurat nå er Piraya Film mest opptatt at dokumentarfilmen «On a tightrope» («På stram line»). Den settes opp på seks norske kinoer fredag, og Stavanger er blant premierebyene.

Denne filmen handler om undertrykkingen av uigurene i Xinjiang-provinsen i det vestlige Kina, og er laget i samarbeid med Raftostiftelsen i Bergen.

FESTIVALER: «On a tightrope» er allerede vist på prestisjetunge festivaler som Sundance i USA og den store dokumentarfestivalen i Amsterdam. Den er dessuten foreløpig solgt for tv-visning i 16 land.

Dette er den første filmen i en serie på tre om undertrykking av menneskerettigheter. De to andre, som også snart er premiereklare, belyser problemer i Nord-Korea og Hviterussland.

«On a tightrope» forteller om fire barn på et barnehjem som vil lære seg linedans, en gammel tradisjon for uigurene.

Piraya Film vant en pris på festivalen i Amsterdam, og prispengene skal brukes til å kjøpe sikkerhetsnett til linedanserne.

BAKTEPPE: – Vi bruker filmkunst for å si noe om menneskerettighetene her og andre steder. Tilskueren vil oppdage at det finnes et politisk bakteppe i filmen, sier Tveit.

Kompanjong og medprodusent Torstein Grude føyer til at «On a tightrope» er produsert på en måte som ikke skal sette livene til de som er med i fare. Piraya Film fikk tilatelse av de kinesiske myndighetene til opptakene i Xinjiang.

– Men det ble likevel langt fra noen enkel oppgave, og filmteamet måtte forholde seg til en offisiell kinesisk vakt som var med på alle opptakene, sier Grude.

Det er den tsjekkiskfødte regissøren og filosofiprofessoren Petr

Lom som har laget den 73 minutter lange filmen for Piraya Film.

FENGSEL: «Belarussian Waltz» («Hviterussisk vals») er tittelen på filmen om de vanskelige kårene for menneskerettigheter i Hviterussland. Her møter vi performancekunstneren Aleksander Puskin som stadig utfordrer myndighetene, og som ofte havner i fengsel.

– Men han har gjort seg godt bemerket blant utenlandske menneskerettighetsorganisasjoner og myndighetene i landet har derfor valgt en relativt myk linje overfor ham, forteller Grude.

Den tredje dokumentaren heter «Yodok – a place to make a good person through re-education» («Et sted å skape et godt menneske gjennom ny utdanning»).

– Det er sjokkerende å vite at Nord-Korea i dag har store konsentrasjonsleire med 200.000 innsatte. Vi ville gjerne lage film om dette, men vurderte det som et umulig prosjekt. Vi fikk imidlertid kontakt med seks nordkoreanere som hadde flyktet fra slike leire til Sør-Korea, og her satt opp en musikal om sine opplevelser, sier Mørner Tveit.

Filmene om Hviterussland og Nord-Korea er laget av den anerkjente polske dokumentarfilmregissøren Andrzej Fidyk. Den første skal vises bare på tv, mens filmen fra Nord-Korea også blir satt opp på kino.

STEMMELØSE: – Drivkraften? Vi er unge menn som vil forandre verden, smiler Mørner Tveit. – Vi bestemte oss bare for noen år siden at vi ville gi stemmer til de stemmeløse. Og det er disse tre filmene eksempler på, sier han.

De tre filmene koster til sammen 10,5 millioner kroner, og utenom samarbeid med Raftostiftelsen, er filmene blant annet støttet av Fritt Ord, Norsk filmfond og engelske Channel 4.

Og Piraya Film fosser videre, uten at Mørner Tveit og Grude vil røpe så mye om framtidige filmer.

Men Grude er allerede i gang med sin egen film om flyktninger fra Rwanda og deres oppvekst i en flyktningleir i Tanzania.

dan.tagesen@aftenbladet.no